

nederlandse hervormde kerk

orgelcommissie

Overgoo 11,
Postbus 405
2260 AK Leidschendam
tel.: 070 - 131277

Aan het College van kerkvoogden
der Hervormde Gemeente,
p/a de weledele heer IJ. van der Veen,
Westeres 3,
7981 BC DIEVER.- Dr.

ref.: OC/0294.0.0.v/v.Str./ck.

onderwerp: Voorlopig Rapport.

Leidschendam, dd. 13 november 1985.

Zeer Geacht College,

Ingevolge Uw verzoek volgt onderstaand een Voorlopig Rapport conform het gestelde in artikel 2 der Generale Regeling:

De bespreking en beoordeling ter plaats werd namens onze commissie gevoerd door de heer R. van Straten.

Alhoewel hier primair orgel-technische aangelegenheden worden vermeld, vindt U hier ook nog informatie aangaande de problematiek rondom de verwarming in Uw kerkgebouw. De huidige hete-lucht-verwarming is één van de hoofdschuldigen met betrekking tot de problemen die er zijn rondom Uw orgel.

Allereerst de gegevens van het instrument:

Het orgel werd in 1882 gebouwd door de firma P. van Oeckelen en Zonen. Het is een één-manualig instrument met aangehangen pedaal met de volgende dispositie:

Prestant	8'
Bourdon	16' (bas C-c°)
Bourdon	16' (c°-f''')
Holpijp	8'
Viola di Gamba	8' (C-c° gecombineerd met Holpijp 8')
Octaaf	4'
Speelfluit	4'
Woudfluit	2'
Trompet	8' (c°-f''')

Het toetsbeleg is uitgevoerd in ivoor, dat met messing nageltjes bevestigd is, dit is eveneens het geval met de frontons. De boventoetsen, bakstukken en klavieromlijsting zijn uitgevoerd in ebben.

Klavieromvang: C-f'''

Pedaalomvang: C-d'

Het huidige pedaal is een wijziging uit latere tijd, oorspronkelijk had dit instrument een pedaal met een omvang van C-a.

Bij de blinde proef, waarbij met gesloten registers zoveel mogelijk toetsen worden ingedrukt, bleek dat er sprake was van een zeer groot windverlies, alsgevolg van scheuren in de windlade. Dit windverlies zal in een drogere periode (bijvoorbeeld bij het stoken van de hetelucht-verwarming) nog ernstiger zijn. Het gevolg van dit windverlies is, dat bij het volle werk de wind zeer snel weg kan zakken. De stemming is door dit windverlies zeer slecht; bijstemmen is zinloos als niet de oorzaak van de ontstemming wordt verholpen. De gevolgen van al te veel stemmen zijn ook duidelijk zichtbaar; bij veel kleine pijpen zijn de stemranden ernstig beschadigd. Wij adviseren U dan ook geen stemming meer te doen laten uitvoeren, totdat de windlade weer in goede

staat is om daarmee blijvende schade aan het pijpwerk verder te voorkomen.

De kas van het instrument verkeert nog in goede staat; op details zou het een en ander nog wat verbeterd kunnen worden, met name denken wij dan aan het afdichten van de bovenzijde van het meubel, waardoor voorkomen wordt dat al te snel stof en vuil van de gewelven in het orgel terecht komt. Een oplossing zal dan gevonden moeten worden voor de paar grootste pijpen die nu door het dak heen steken.

De windlade. In het orgel ligt een originele van Oeckelen-windlade, die, zoals reeds geschreven is, ernstige lekkage vertoont. De pulpetenzakjes zijn op enkele plaatsen eveneens in zeer slechte conditie. Dit veroorzaakt ook bij het niet bespelen van het instrument doorlopend windverlies. De lade is uitgevoerd in eiken met mahoniehouten voorslagen en pijpstokken. De vergrendeling van de voorslagen vindt plaats middels fraai gedraaide palmhouten schijven.

De windvoorziening. Het orgel wordt van de juiste winddruk voorzien door een moderne zak-magazijnbalg. Deze verkeert in goede staat. De capaciteit zal moeten worden bekeken, nadat de windlade in goede en optimale staat is teruggebracht. De kanalisatie vertoont op enkele plaatsen lekkage.

De mechaniek. Deze funktioneert goed. De klaviatuur bevindt zich opzij van het orgel, vanuit de kerk gezien, links. Via een horizontaal walsbord ter hoogte van de klaviatuur wordt de kleppenkast bediend. De walsen zijn van metaal vervaardigd, evenals de winkelhaken. De windlade ligt hoger dan het klavier. In de onderbouw bevindt zich de windlade.

Het pijpwerk is van twee soorten makelij. De oudste soort stamt uit een periode voor de plaatsing in Diever. De makelij komt sterk overeen met die van het jongere pijpwerk voor wat betreft de labiumvorm, voetlengtes en legering van het metaal. De tooninscripties zijn met de hand geschreven zowel op het corpus als op de voet van de pijp. In een latere periode is het pijpwerk ten dele een halve toon verschoven, vermoedelijk als gevolg van een wijziging aan de steminrichtingen. Het jongere pijpwerk is van zeer goede kwaliteit, maar verschilt met het oudere door de ingeslagen toon-inscripties. Beide soorten pijpwerk zijn vermoedelijk aan dezelfde bouwer toe te schrijven (van Oeckelen). Het jongere pijpwerk is voorzien van expressions.

De pijpen zonder stemkrullen en/of expressions zijn als gevolg van het vele stemmen, op een lekke windlade, ernstig beschadigd.

Het houten pijpwerk (groot oktaaf Holpijp, twee grootste oktaven Bourdon) is in goede staat. Onlangs is het geheel nagezien en waar nodig verlijmd op die plaatsen waar de lijmnaden, als gevolg van het krimpen door de verwarming, hadden losgelaten.

Beleidsadvies.

Om te komen tot een verantwoorde restauratie van dit zeer fraaie instrument is het zinvol te komen tot een uitgebreider onderzoek naar en aan dit orgel. Op basis van dit onderzoek kan een restauratie-rapport worden samengesteld, dat als basis kan dienen voor de uit te voeren werkzaamheden. Daartoe is het noodzakelijk, dat een deskundig adviseur, onder supervisie van onze orgelcommissie, U gaat adviseren en ook het bedoelde rapport gaat opstellen. Dit rapport kan dan tevens als uitgangspunt dienen om subsidies aan te vragen, waarbij vooral valt te denken aan de huidige groot-onderhouds-regeling van het Rijk. Informatie daarover kunt U bij de burgerlijke overheid verkrijgen. In het kader van onze commissie en als zodanig erkend door de Rijksadviseur voor Orgels werken voor ons als adviseur, de heren:

Definitief rapport onderweg. Voorlopige taxatie t / 40.000,-

A.S. Tuinstra

Paterswoldxweg
101a

9727 BC

Groningen

Tel 050-270656

K.R.Bolt te Haarlem
J.Jongepier te Leeuwarden
S.Tuinstra te Groningen.

Indien U besluit werkzaamheden aan Uw orgel te laten verrichten dan kunnen wij U in contact brengen met één onzer adviseurs. Onze commissie volgt Uw orgelzaak en verleent zonodig bijstand en verricht tenslotte de eindkeuring.

Wij adviseren U derhalve zo spoedig mogelijk te komen tot een principe besluit inzake de restauratie van Uw orgel, zodat een door U aan te stellen adviseur een restauratie-rapport kan gaan opstellen.

De adviseurs werken in het kader van onze commissie op basis van de zogenaamde 5%-regeling. 4% van de te verwerken som is bedoeld als honorarium voor de adviseur, 1% als tegemoetkoming in de kosten van de orgelcommissie. Deze bedragen zijn exclusief BTW en reis- en verblijfskosten.

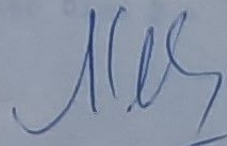
Op Uw verzoek kunnen wij U verder nog mededelen, dat inzake de vervanging van Uw huidige verwarmings-systeem onze voorkeur zonder meer uitgaat naar een systeem, dat minder direkt de lucht verwarmt. Te denken valt aan vloerverwarming of aan infra-rood-systemen waar sinds korte tijd in samenwerking met de Rijksdienst voor de Monumentenzorg in een aantal kerken in Nederland mee geëxperimenteerd wordt. Gezien de buitengewoon fraaie acoustiek in uw kerkgebouw raden wij U te allen tijde een systeem af, dat deze acoustiek ook maar enigszins zou kunnen beïnvloeden. Voor meer informatie op dit terrein verwijzen wij U naar de experts van de Vereniging van Kerkvoogdijen in de Ned. Hervormde Kerk. (de heer R.Becks, Helvoirtseweg 207A, 5263 EE te Vught, tel. 073-567000 of de heer R.van Heel, Ros Beiaartpad 17, 3813 HH Amersfoort, tel. 033-721979).

Te Uwen gerieve doen wij ~~U~~ een doorslag dezes toekomen aan het Provinciaal College van Toezicht, waar U te zijner tijd een verzoek om goedkeuring voor de restauratie gelieve voor te leggen.

Wij hopen U met het bovenstaande voorlopig voldoende informatie te hebben verstrekt en wachten verdere ontwikkelingen met belangstelling af.

Hoogachtend

namens de Orgelcommissie
der Ned. Hervormde Kerk:

(Ir A.C.M.Luteijn, secretaris)